

bijlage

Toetsingskader zelfmelders jeugd

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Jeugd, Familie en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen
Jeugdcriminaliteit

Datum
30 januari 2024

Projectnaam
WachtlIJst zelfmelders jeugd

Ons kenmerk
5372538

Inleiding

Dit toetsingskader is ontwikkeld om een passende oplossing te bieden voor de zaken die op de wachtlIJst van jeugdige zelfmelders staan. Het op alternatieve wijze afhandelen van de wachtlIJstzaken komt voort uit het gebrek aan verwachte effectiviteit van de tenuitvoerlegging als gevolg van het lange tijdsverloop en de wens om een positieve ontwikkeling niet te doorbreken met de tenuitvoerlegging van de straf.

Context

In het jeugdstrafrecht staat de pedagogische benadering al decennia centraal.¹ De toepassing van het jeugdstrafrecht is er op gericht de ontwikkeling van de jongere te stimuleren, de jongere te heropvoeden en te resocialiseren en om re-integratie van de jongere te bevorderen. Het doel daarvan is om recidive te voorkomen. De andere strafdoelen; vergelding, leedtoevoeging, normhandhaving, beveiliging van de samenleving en afschrikking (generale preventie) staan meer op de achtergrond.² General Comment nr. 24, de gezaghebbende uitleg van het Internationaal Verdrag voor de rechten van het Kind, stelt dat altijd de best passende en minst ingrijpende maatregel moet worden gekozen, dat detentie een laatste redmiddel moet zijn en dat de tijd tussen het plegen van het strafbare feit en de sanctie zo kort mogelijk dient te zijn.³

De snelheid waarmee delicten worden bestraft, draagt bij aan de effectiviteit van de sanctie en het vertrouwen dat de maatschappij heeft in de (jeugd)strafrechtketen. De verwachting is dat de effectiviteit van een straf ten aanzien van recidivereductie afneemt naarmate die langer op zich laat wachten. Om die reden dienen de doorlooptijden in de jeugdstrafrechtketen (zowel vóór als na het vonnis) zo kort als mogelijk te zijn, met behoud van kwaliteit. Deze snelle en zekere executie staan eveneens centraal in de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (Wet USB). Voor opgelegde straffen en maatregelen geldt een wettelijke tenuitvoerleggingstermijn⁴, die varieert naar gelang de ernst van het strafbare feit.⁵ De tenuitvoerleggingstermijn in het jeugdstrafrecht voor straffen tot twee jaren gevangenisstraf is 4 jaar tot 8 jaar. Na verjaring van de tenuitvoerleggingstermijn is tenuitvoerlegging niet meer mogelijk. De streefnorm voor de doorlooptijd van tenuitvoerlegging in jeugdzaken is binnen één jaar na het onherroepelijk worden van het vonnis te starten met de tenuitvoerlegging.

Voor de jongeren op de wachtlIJst (waarbij het vonnis vóór 1 juli 2021 onherroepelijk is geworden) is tenuitvoerlegging niet binnen de streefnorm.

¹ Kamerstukken II 1955-56, 4141, nr. 3: 10; Kamerstukken II 2005-06, 30332, nr. 3: 1; Kamerstukken II 2012-13, 33498, nr. 3: 24. Zie ook: Commissie Overwater, 1951; Commissie Anneveldt, 1982; Commissie Van Montfrans, 1994. Vgl. Van den Brink 2018, p. 175-176.

² *Strafmaat en strafdoelen in ernstige jeugd- en adolescentenstrafzaken*, [Strafmaat en strafdoelen in ernstige jeugd- en adolescentenstrafzaken \(wodc.nl\)](https://www.wodc.nl/onderzoek-en-publicaties/2018/10/1801)

³ [Nieuw General Comment VN-Kinderrechtencomité: over jeugdstrafrecht](https://www.unhcr.org/refugees/article/2019/01/15/nieuw-general-comment-vn-kinderrechtencomite-over-jeugdstrafrecht), VN, 2019.

⁴ Voor 1 januari 2020 aangeduid als de executieverjaringstermijn.

⁵ Artikel 6:1:22 Wetboek van Strafvordering

Tegelijkertijd is er voor de overheid sprake van een plicht tot tenuitvoerlegging: “opgelegde straffen en maatregelen moeten worden uitgevoerd”. Voor verandering, vermindering of kwijtschelding van de door de rechter opgelegde sanctie staan drie mogelijkheden open: de jeugdige zelfmelder kan voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld, de jeugddetentie kan worden omgezet of er kan een verzoek tot (ambtshalve) gratie worden ingediend. Daarnaast staat vanzelfsprekend ook de mogelijkheid open om de opgelegde straffen alsnog ten uitvoer te leggen. Hierna worden deze opties nader toegelicht waarna wordt ingegaan op de verschillende routes die leiden tot deze opties.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Jeugd, Familie en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen
Jeugdcriminaliteit

Datum
30 januari 2024

Ons kenmerk
5372538

Onderscheid vervangende jeugddetentie en jeugddetentie

Op de wachtlijst staan zowel zaken waarin sprake is van vervangende jeugddetentie als zaken waarin sprake is van jeugddetentie. In de eerste categorie zaken is de taakstraf die door de rechter is opgelegd door het OM omgezet in een vervangende jeugddetentie. Aanleiding voor de omzetting kan worden gevonden in het niet, of niet naar behoren verrichten van de taakstraf of het niet verlenen van medewerking aan het vaststellen van zijn identiteit (artikel 6:3:10 Wetboek van Strafvordering). Ook komt het regelmatig voor dat jongeren niet tijdig bezwaar maken tegen de omzetting, waardoor de omzetting onherroepelijk wordt. Omdat deze zaken al een keer zijn omgezet van een taakstraf naar een jeugddetentie staat de wettelijke mogelijkheid van omzetting niet open. Mogelijkheden van afhandeling van deze zaken zijn alsnog tenuitvoerleggen of (ambtshalve) gratie.

In zijn algemeenheid zijn de zaken waarin er sprake is van vervangende jeugddetentie aan te merken als lichtere zaken dan die waarin een veroordeling heeft plaatsgevonden tot jeugddetentie omdat de initiële straf waartoe de rechter heeft besloten een lichtere straf is; namelijk een taakstraf. Aan het initiële oordeel van de rechter komt een zwaarwegend belang toe bij de beoordeling van zaken van de wachtlijst van zelfmelders.

De drie mogelijkheden: afhandeling van de zaken

In volgorde van zwaarste tot lichtste vorm van afhandeling:

1. Tenuitvoerlegging

De opgelegde of omgezette straf wordt alsnog ten uitvoer gelegd.

2. Omzetting

De jeugddetentie kan door de rechter geheel of gedeeltelijk worden vervangen door een van de straffen genoemd in artikel 9, eerste lid, van het Wetboek van het Strafrecht. Voorwaarde daarbij is dat de veroordeelde inmiddels volwassen is (wat op 1 zaak na in alle zaken op de wachtlijst het geval is) en de veroordeelde moet, naar het oordeel van de rechter, niet meer in aanmerking komen voor jeugddetentie (artikel 6:6:29 Wetboek van Strafvordering). Voor deze mogelijkheid geldt dat die alleen bestaat in geval van jeugddetentie en niet wanneer er sprake is van vervangende jeugddetentie.

3. (Ambtshalve) gratie

Gratie kan worden verleend indien er sprake is van omstandigheden die, als zij (voldoende) bekend waren geweest op het moment van het vonnis, tot een ander vonnis zouden hebben geleid of aannemelijk is geworden dat met de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing of de voortzetting daarvan geen met de strafrechtstoepassing na te streven doel in redelijkheid wordt gediend (artikel 2 van de Gratiwet). Wanneer gratie wordt toegepast kan dit vermindering, verandering of kwijtschelding van straffen of maatregelen tot gevolg hebben.

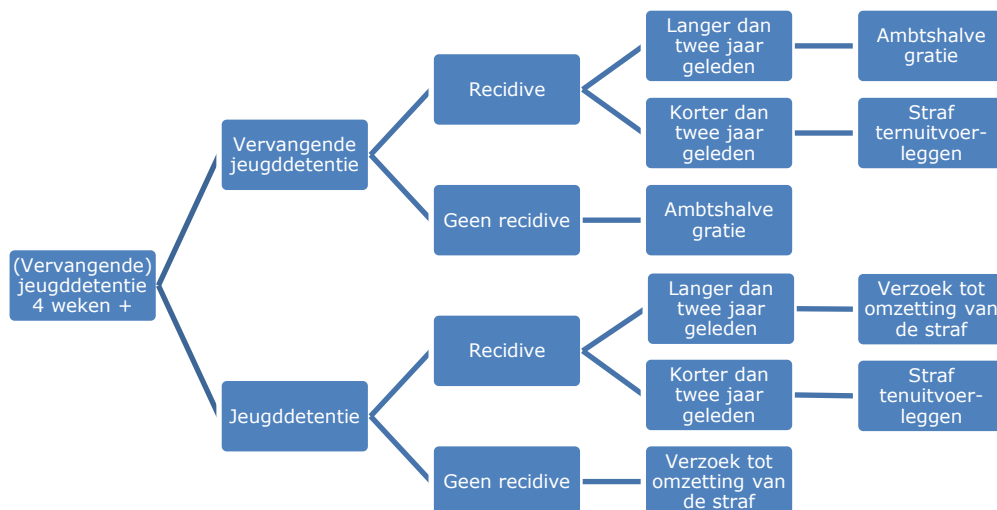
Toetsingskader

1. Overtreding: Start ambtshalve gratieproces
2. Misdrijf:
 - a. Strafduur minder dan 4 weken: Start ambtshalve gratieproces
 - b. Strafduur 4 weken of meer:

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Jeugd, Familie en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen
Jeugdcriminaliteit

Datum
30 januari 2024

Ons kenmerk
5372538

Toetsingscriteria

Dit toetsingskader formuleert verschillende toetsingscriteria en afkapwaarden waaraan de zaken die op de wachtlijst staan worden getoetst. Met deze criteria wordt bepaald of de tenuitvoerlegging van de straf in redelijkheid nog een met de strafrechtstoepassing na te streven doelen dient of dat de tenuitvoerlegging die doelen niet meer dient of juist doorkruist.

Misdrijf of overtreding

Van de zaken op de wachtlijst waarin er sprake is van een overtreding, gaat het om een overtreding van de Leerplichtwet 1969 of van de Wegenverkeerswet 1994.

Dit betreft feiten van geringe ernst waarbij er geen direct slachtoffer is. Van deze zaken is het daarom aannemelijk dat met de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing of de voortzetting daarvan in redelijkheid geen met de strafrechtstoepassing na te streven doel meer wordt gediend. Zaken met een veroordeling voor een misdrijf betreffen, in het algemeen, zwaardere delicten waarbij er een slachtoffer is.

Recidive

Is de jeugdige zelfmelder na de veroordeling waarvoor de zaak op de wachtlijst zelfmelders is komen te staan opnieuw onherroepelijk veroordeeld ter zake van een misdrijf? Dan komt de wachtlijstzaak met een strafdure van 4 weken of meer niet meer in aanmerking voor ambtshalve gratie. Indien de jeugdige zelfmelder is gerecidiveerd is van een positieve ontwikkeling immers geen sprake. Hierop wordt een uitzondering gemaakt voor de zaken waarin er inmiddels twee jaren of meer zijn verlopen sinds de recidive (datum delict). De zelfmelder kan zijn leven, sinds de recidive, immers weer op de rit hebben gebracht. Is de zelfmelder gerecidiveerd en wordt hij daarvoor veroordeeld tot een vrijheidsstraf? Dan wordt de straf waarvoor de zelfmelder op de wachtlijst staat direct aansluitend aan de nieuw straf tenuitvoergelegd.

Strafduur en strafsoort

De hoogte van de straf geeft uitdrukking aan de aard en de ernst van het delict, de omstandigheden waaronder dat is begaan, de mate van toerekeningsvatbaarheid van het feit/delict aan de verdachte, en de persoonlijke omstandigheden van de jeugdige veroordeelde. Lichte straffen komen in aanmerking voor een lichte afhandeling. Hogere straffen aan een zwaardere afhandeling. Bij de beoordeling van de zaak is het oorspronkelijke oordeel van de rechter van zwaarwegend belang. Een initiële taakstraf is immers een lichtere straf dan een jeugddetentie. Daarnaast komt betekenis toe aan het gegeven dat van een korte (vervangende) jeugddetentie, minder effect mag worden verwacht op de gedragsverandering van de jeugdige zelfmelder.

Volgt er een verzoek tot omzetting of wordt de zaak alsnog ten uitvoer gelegd dat wordt de zaak met de langste straf als eerst behandeld of ten uitvoer gelegd. Is de strafduur in verschillende zaken gelijk, dan wordt bij afhandeling voorrang gegeven aan afhandeling van de oudste zaak (te rekenen vanaf de datum waarop de zaak onherroepelijk is geworden).

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Jeugd, Familie en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen
Jeugdcriminaliteit

Datum
30 januari 2024

Ons kenmerk
5372538